

РЕЦЕНЗИЯ

**на дисертационния труд на Валентин Илиев
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
от проф. д-р Румен Янков, Великотърновски университет**

Рецензията е изготвена и представена съгласно Заповед на Ректора на Софийски университет за определяне на състава на научното жури и насрочване на публичната защита РД-38-138/27.03.2023 г., решенията от първото заседание на научното жури и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ

Професионално направление: 4.4. Науки за Земята, Докторска програма География на страните – Регионална и политическа география
Обучаващо звено : Катедра Регионална и политическа география, ГГФ
Заглавие на труда: „Политикогеографски аспекти на Близкоизточния проблем (на примера на етно-конфесионалния конфликт в Сирия)“
Име на докторанта: Валентин Петков Илиев

1. Данни за докторанта и докторантурата

Валентин Илиев е завършил специалност Финанси в УНСС със степен бакалавър. Магистърската степен по същата специалност е придобита в Стопанския факултет на Софийски университет. Кандидатът има завършена втора магистратура Международни отношения към Юридически факултет на Софийски университет. Магистърската му теза е посветена на междудържавните отношения на страните от Персийския залив, което свидетелства за траен научен интерес към проблемите на Близкия изток.

През периода от 10.07.2016 г. до 10.07.2019 г. Валентин Илиев е редовен докторант в катедра Регионална и политическа география към ГГФ. Научен ръководител на докторанта е проф. д-р Марин Русев. Отчислен е с право на защита със заповед на Ректора РД 20-1087/27.06.2019 г.

Докторантът ползва английски и руски език, както и арабски език на базово ниво. Посещавал е многократно страните в региона, вкл., през 2022 г. Сирия, което му е дало възможност да осъществи най-непосредствени наблюдения.

По процедурата, регламентирана в ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ не откривам нарушения. Докторантът е изпълнил задълженията си по учебния план. Дисертационният труд е представен във вид и съдържание, отговарящо на изискванията.

2. Данни за дисертацията, автореферата и публикациите по темата

Представената за рецензиране дисертация е с общ обем 219 стр., вкл., 188 стр. основен текст, списък с литература и 23 стр. приложения. Използвани са около 150 литературни източника, повече от 60 от които са на английски. Списъкът на източниците е допълнен със съобщения, статии и данни от над 40 интернет сайта. Основният текст съдържа 17 таблици и 27 фигури, главно карти.

Дисертационният труд включва увод, три глави, заключение и списък със съкращенията. Текста е детайлно структуриран с подраздели очертаващи логическата последователност на изложението. Научният език е прецизен и ясен.

Уводът обосновава актуалността на темата и основополагащото възприятие на Сирия като част от цивилизационното огнище на Близкия изток, исторически и съвременен геополитически възел в регион с конфликтни етнически, културни и политически взаимоотношения. Безкрайните, както пише автора, политически трансформации, са трансформации и на географското пространство – обект на дисертационния труд.

Компонентите, които рамкират методологията на изследването - предмет, работна хипотеза, цел, задачи, методи, са споменати в увода и по-пълно аргументирани в първа глава „Теоретико-методологични основи“. Тази част от изложението свидетелства за много добро запознаване на дисертанта, както с обекта, така и с широк кръг изследвания на съвременната конфликтология. Подходът е интердисциплинарен с убедителни препратки към теоретични постановки, концепции и емпирични знания на други клонове на обществената география, политическите науки, културологията и др.

Втората глава на труда е най-обемиста (около 70 стр.). Съдържателно тя обхваща основните етапи при формиране на политическата карта на Близкия изток. Използвани са основно похватите на историческата политическа география. Прегледът е разтеглен хронологично от първите форми на държавност в предкласическата античност до консолидацията на независими държави на база постколониалното наследство в региона след Втората световна война. Най-пряко значение за прехода към сърцевината на работата имат вижданията на дисертанта по отношение на геополитическото пространство на Сирия, образа, амбициите и ролята на страната в арабския свят.

Трета глава „Политикогеографски аспекти на етно-конфесионалните отношения в Сирия“ е ключова в дисертационния труд. Тук са развити основните тези на автора. Той поставя етно-конфесионалния конфликт в Сирия в изследователски си фокус като еманация на нестихващите блискоизточни конфликти и неизбежното им пренасяне в глобалната геополитика. Изложението включва политикогеографски анализ на противостоящите сили в сирийската гражданска война, вкл. тяхната мотивация, форми и активност в участието, етапите и териториалните аспекти на военно-политическия сблъсък. Дисертантът прави сериозен опит за

комплексен подход към произтичащите проблеми – управленската дезинтеграция и формирането на автономистки и сепаратистки центрове, сблъсъкът между авторитаризма и стремежът към демокрация, между светското и фундаменталисткото начало в мюсюлманското общество, разрушената инфраструктура и неясните перспективи за следвоенно възстановяване, отношенията с Турция, Израел, Иран, арабските и другите замесени страни, борбата с Ислямска държава, миграционните вълни, и т.н. Всеки от тях по дълбочина и многопластовост може да бъде предмет на отделна дисертация.

Разгледани са сценариите за перспективното развитие на социално-икономическите и политическите процеси в Сирия. В последния подраздел на труда се прави оценка на значението на сирийския конфликт за България от гледна точка на състоянието на традиционните търговски отношения, миграционния натиск и др.

Общото ми заключение след внимателния прочит на представения дисертационен труд е, че научната проблематика е разработена цялостно и задълбочено. Към съдържанието и изложението могат да се отправят и някои критични бележки. Извън контекста, напр., са препратките към етническия състав на населението на България. Същевременно, въпросите на демографското и социално-икономическото развитие на Сирия в предкризисния период са едва засегнати. Не всички картни приложения са с необходимата информативност и качество. На места има стилови неясноти, които можеха да бъдат избегнати с още една редакция на текста.

Авторефератът е със значителен обем от 70 стр. В него коректно са отразени съдържанието, основните тези и заключенията на дисертационния труд.

Докторантът има четири научни публикации по темата на дисертацията, като две от тях пряко се отнасят за сирийската проблематика, а останалите са посветени на взаимосвързани геополитически въпроси на региона. Една от статиите е в чуждестранно издание.

3. Научни приноси на дисертационния труд

В авторската справка научните приноси на дисертационния труд са изведени в четири пункта. Запознаването с изследването ми дава основание да ги приема за действителни. Научните приноси в един дисертационен труд са решаващи за общата му оценка, което налага по-детайлното им представяне.

Изследването на Валентин Илиев обхваща изключително важна изследователска задача – политикогеографски анализ и оценка на актуалната ситуацията в горещата зона на вътрешносирийския конфликт, като аспект на по-широкообхватния Близкоизточен проблем, и във връзка с въздействието върху съседните региони и България.

Приносните моменти в работата на Валентин Илиев са с теоретичен, емпирично-познавателен и методически характер. Разработката е в интердисциплинарна област, в която политикогеографският подход към изучаване на процесите взаимодействия (а в известна степен - се конкурира) с постигнатото в други направления – регионалистика, военна география, история, политология и др. Под вещо научно ръководство, дисертантът успешно е интегрирал елементи от техните изследователски подходи, както и данни, за да ги насочи в руслото на политическата география на страните. При това в труда е апробирана адекватна методика, включваща исторически и картографски метод, системно-структурен и геополитически анализ, и др. Методическият опит от работата по темата може да се използва като образец при политикогеографски изследвания на други проблемни територии.

Осъществен е детайлен анализ на динамиката на етническите и религиозни взаимоотношения в сирийското общество. Заключениета на автора внасят оригинален принос в комплексното и проблемното странознание. От особено значение са изводите за промяната в геополитическата роля на Сирия на фона на продължителната гражданска война, застрашената цялост на страната и разнопосочната външна намеса. Дисертационният труд на В. Илиев обогатява знанията за социално-икономическите и политическите процеси в Близкия изток. В този смисъл, представения дисертационният труд е географски принос в изключително сложната проблематика на региона, което дава допълнително основание за общо положително заключение.

Научно-приложно значение имат изводите на дисертанта за въздействието на конфликта в Сирия върху българо-сирийските отношения, особено във връзка с бежанската вълна, сирийската общност в България и икономическите контакти между двете страни.

4. Заключение

Дисертационният труд на Валентин Илиев има завършен характер на оригинално и резултатно научно изследване. Дисертацията съдържа реални научни приноси в политическата география на страните. Разработената тема е важна и актуална. Резултатите от изследването могат да бъдат полезни в научното осигуряване по теми от външната политика, регионалната и националната сигурност.

Препоръчвам на докторанта да продължи работата си в очертаната насока - политическата география на Близкия изток и на подходящ етап да публикува постигнатото под формата на научна монография.

Рецензираната дисертация отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника на СУ. Ще гласувам със „За“ присъждането на образователна и

научна степен „доктор“ на Валентин Петков Илиев, като призовавам останалите членове на уважаемото научно жури също да гласуват положително.

3 юни 2023 г.

Рецензент:

.....
(проф. д-р Румен Янков)